

План 11

ТЕМА. Лексикологія. Групи слів на основі лексичного значення

I. Підготуватися до співбесіди за такими теоретичними запитаннями:

7. Які слова називаються омонімами? (Наведіть приклади). Якими ознаками вони характеризуються?
8. Як відрізнити омоніми від багатозначних слів? Покажіть на прикладах.
9. На які групи й різновиди поділяються омоніми? Наведіть відповідні приклади.
10. Чим відрізняються пароніми від омонімів?
11. У чому виявляється зв'язок паронімів із синонімами та антонімами?
12. Які слова називаються синонімами? Наведіть приклади.
13. На які групи й за якими ознаками поділяються синоніми? Наведіть відповідні приклади.
14. Що об'єднує слова в синонімічний ряд? (Наведіть приклади). Чим відрізняються слова в синонімічному ряду?
15. З якою метою вживаються синоніми в мовленні?
16. Які слова називаються антонімами? Наведіть приклади.
17. Які є стилістичні фігури, побудовані на антонімії? Наведіть відповідні приклади.
18. У чому полягає важливість засвоєння розглянутих груп слів (омонімів, паронімів, синонімів, антонімів) для мовців?

II. Виконати завдання:

Вправи для виконання на занятті

1. Які системні зв'язки (омонімічні – паронімічні – синонімічні – антонімічні) можуть мати слова *сум* (почуття), *тривожити*, *нагла* (смерть)? Доберіть і запишіть відповідні слова.

2. Побудуйте синонімічні ряди з домінантами:

етикетка, ... , ... ,
швидкий, ..., ..., ...,
засмучений, ..., ...,
коментувати, ..., ..., ...,
щиро, ..., ..., ...,

3. Запишіть і вкажіть, які розряди слів лежать в основі поданих речень і мінітекстів? Які стилістичні фігури лежать в основі цих речень?

- 1) *Рокоче, б'є, нуртує долиною, струмить за обрій блискавок орда* (А. Мал.).
- 2) *Гримнули гармати. Перша куля, брате, межи віч буланому вдарила в огні. Просвистіла друга, обминула друга, в серце безталанному влучила мені* (Л. Перв.).
- 3) *Слово – срібло, мовчання – золото* (Н. тв.).
- 4) *І алігатор міста – алергія – виходить із асфальтів, як з води* (Л. Кост.).
- 5) *Вийшла зоря звечора, місяць не підбився, дівчина давно вийшла, козак опізнився* (Нар. пісня).

6) *Широкі ворота увійти, та вузькі вийти* (Н. тв.).

7) *Подякував багатому злидар, бо добрі постолі дістав задар. Повихваляв багатого бідак, але багач хотів щодня подяк...* (Д. Павл.).

8) *Ми рабами волі стали* (І. Фр.)

4. Що означають вислови? Як вони називаються? Запишіть до них однослівні відповідники:

полудень віку
козацька вольниця
місто каштанів
серп золоторогий
перша книжка
храм науки
джерело знань
золота віхола
володарка серця
вечір року
заслужений відпочинок
антисоціальні елементи

Література

1. Основна підручникова (за ред. М. Плющ, або за ред. О. Бондаря, чи К. Глуховцевої, чи С. Карамана, чи А. Мойсієнка), лекційний матеріал.
2. Степанець А. Багатозначність слів. Пряме і переносне значення слова. Типи переносних значень. *Дивослово*. 2013. № 1. С. 16-17.
3. Зволінський В. Фальшива міжмовна еквівалентність в українській та чеській мовах. *Вісник ЗНУ. Філологічні науки*. Запоріжжя : ЗНУ. 2005. № 1. С. 75-84.
4. Дорошенко С. Багатозначність слів і омоніми. *Дивослово*. 2009. № 5. С. 38-39.
5. Векуа Н. Антонімія як лексико-семантичне явище. *Дивослово*. 2007. № 6. С. 26-29.
6. Баган М.П. Англізація сучасного українськомовного комунікативного простору : причини, основні назви та наслідки. *Українська мова*. 2020. № 1(73). С. 38-53.
7. Пономарів О. Лексика грецького походження в українській мові. Київ : Просвіта, 2005. 127 с.
8. Ломовцева А. Новітні англізми в українській мові та проблеми лексичної варіантності. *Українська мова*. 2003. № 1. С. 96-102.
9. Тараненко О. Сучасні тенденції до перегляду нормативних засад української літературної мови і явище пуризму. *Мовознавство*. 2005. №2-3.
10. Карпіловська Є. Тенденції розвитку сучасного українського лексикону : чинники стабілізації інновацій. *Українська мова*. 2007. № 4. С. 3-15.
11. Городенська К. Українська неологія. *Українська мова*. 2009. № 3. С. 137-141.
12. Євтушок О. Сучасні тенденції розвитку діалектної лексики. *Дивослово*. 2011. № 7. С. 38-40.
13. Масенко Л. До проблеми вульгаризації мови. *Дивослово*. 2003. № 6. С. 20-21.
14. Матвіяс І. Діалектна основа лексики і фразеології в українській літературній мові. *Мовознавство*. 2007. № 3. С. 23-27.

15. Косяк Н. Стилiстично маркована лексика: аргo, жаргон, сленг, суржик, варваризми, екзотизми, пуризми. Їх мiсце та роль у мовленнi. *Українська мова та лiтература* : Всеукраїнська газета для вчителiв. 2011. № 41/42. С. 10-15.
16. Зубець Н. О. Сучасна українська мова (Лексикологiя. Фразеологiя. Лексикографiя) : методичнi рекомендацiї до практичних занять для здобувачiв ступеня вищої освiти бакалавра спецiальностi 014 «Середня освiта» освiтньої програми 014.01 «Середня освiта (Українська мова i лiтература)» та спецiальностi 035 «Фiлологiя» спецiалiзацiї 035.01 «Українська мова та лiтература» освiтньої програми «Українська мова та лiтература». Запорiжжя : ЗНУ, 2020.